

PLAKA (LEVHA) YÖNTEMİ İLE ŞEKİLLENDİRME

Eski çağlardan günümüze kadar hayatımızda yer alan seramik hem endüstriyel hem de sanatsal açıdan önemli bir buluş olmuştur. İlk çağlardan bu yana yiyecek ve içecek kapları, inançların getirdiği ritüellerle tasarlanan ve üretilen riton kapları, süs eşyaları ve sanatsal formların yapılmasında seramik en çok kullanılan malzemedir. Geçmişten günümüze kadar gelişen bu formların şekillendirilmesinde plaka (levha) yöntemi, temel seramik şekillendirme yöntemlerinden biri olmuştur.

Bu yöntem, seramik çamurunun plakalar hâline getirilerek şekillendirilmesiyle uygulanmaktadır. Kullanılan kil, merdane ya da plaka açma makineleri yardımıyla açılarak plakalar hâline getirilir ve tasarlanan form şekillendirilir.

Plaka yöntemiyle silindirik veya prizmatik formlar oluşturulur. Bu yöntemle genelde düz yüzeyli formlar şekillendirilir. Daha karmaşık formlar oluşturmak da mümkündür. Şekillenen düz yüzeyli formlar daha sonra tasarıma göre deforme edilebilir.

Plaka yöntemi uygulaması, oldukça kolay bir tekniktir. Yoğrulmuş kil, ilk olarak düz bir zemin üzerine bastırılır ve kalınlığı azaltılır. Bu işlem sırasında zeminde bez olması, kilin zemine yapışmamasını önleyecektir. Zeminde hazırlanan kil, merdane ile açılmaya başlanır. Plakaların merdane ile açılması için çamurun kenarlarına istenilen kalınlıkta tahta çıtalar yerleştirilerek açılacak kilin kalınlığı eşit oranda ayarlanabilir. Çıta koymadan da merdane ile açılması mümkündür ancak yüzeyin her tarafı eşit kalınlıkta olmayabilir. Plaka açma makinelerinde ise plaka kalınlığını ayarlamak için tahta çıta kullanmaya gerek yoktur. Bu makinelerde kalınlığı ayarlayacak mekanizma mevcuttur.

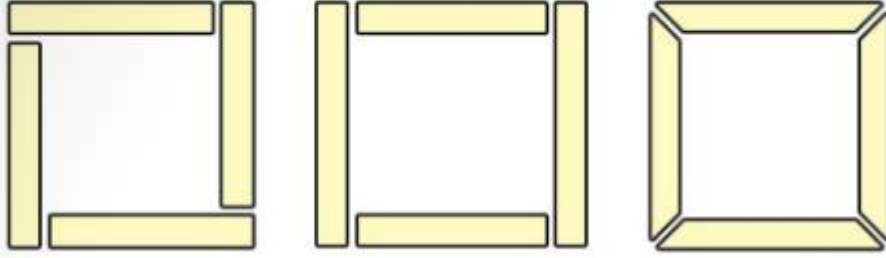
(A)

(B)

Şekil 1. A: Plaka açma makinesiyle açılmış plaka örneği (URL9)
B: Çıta kullanılarak merdane ile açılmış plaka örneği (URL10)

Kil plakalar, çatlama yapacak kadar sert olmamalı, aynı zamanda deforme olacak kadar da yumuşak olmamalıdır. Açılan kil plakasının yüzeyini düzleştirmek için sistre kullanılabilir ve plaka içerisinde hava kalıp kalmadığı kontrol edilir. Daha sonra tasarıma göre planlanan ölçülerde plakalar kesilir ve kesilen bu plakalar balçık ile birleştirilir. Bu teknikte şekillendirmeden önce matematiksel hesap yapmak plakaları birleştirmede kolaylık sağlayacaktır.

Şekil 2. Genelde plaka parçalarının birleştirilmesi için tercih edilen yöntemler

Plaka yöntemiyle boyutları farklı, küçük ve büyük çapta ürünler yapılabilir. Bu yöntem ile ayrı ayrı şekillenen formlar, daha sonra bir bütün oluşturacak şekilde düzenlenir.

PLAKA (LEVHA) YÖNTEMİYLE ŞEKİLENDİRME	
Yöntem Adı	Plaka (levha) yöntemiyle kutu şekillendirme
Yöntemin Amacı	<ul style="list-style-type: none">• Beyin fırtınası yapma• Zamanı dikkatli ve verimli kullanma• Tasarım, form ve kompozisyon oluşturma• Temel sanat ilkeleri ve temel tasarım öğelerini kavrama• Titiz çalışma• El-göz koordinasyonu ile kili şekillendirme• İnce motor becerilerini geliştirme• Şekillendirme aşamasında dikkatli olma hassasiyetini kazanma• Seramik malzemelerini tanıma ve kullanma becerisini kazanma• Seramik alanının gerektirdiği kısıtlamaları göz önünde bulundurarak ortaya konan sorun ve gereksinimleri karşılayacak bir ürünü yaratma becerisi kazanma• Sanat ve tasarım uygulamaları için gerekli olan teknikleri ve yenilikleri kullanma becerisi kazanma

Yöntemin Süresi	1-3 ders saati
Yöntemin Kazanımları	<ul style="list-style-type: none">• Kili yoğurmak• Tasarım yapmak• Görsel dili seramik bünyeye aktarmak• Formu tasarıma göre dikkatlice şekillendirmek• Rötüşlamak• Kurutmak• Sırlamak• Fırınlamak
Genel Kazanımlar	<ul style="list-style-type: none">• Sabırlı olmayı öğrenme• Paylaşmayı öğrenme• El becerisini geliştirme• Bireyin estetik yönünü geliştirme• Bireyi sanata duyarlı hâle getirme• Öz güvenli olma• Kendini keşfetme• Grup çalışması ile sosyalleşme• Çok yönlü düşünme yetisi kazanma• Etkin iletişim kurma ve kendini ifade edebilme
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	<ul style="list-style-type: none">• Anlatım• Soru-cevap• Gösterip yaptırma• Örnek tasarımları inceleme• Örnek uygulamaları inceleme
Yöntemde Kullanılacak Malzemeler	Beyaz kil, kırmızı kil veya şamotlu kil, seramik şekillendirme kalemleri (modelaj aletleri), bıçak, merdane (veya plaka açma makinesi), parça kumaş, su kabı, fırça, sünger, metal veya ahşap sistre, tahta çıtalara, cetvel, gönye, oksitler, pigment boyalar, sırlar

**İşlem
Basamakları**

1. Malzemeleri hazırlayınız.

2. Kil plaka parçalarını birbirine yapıştırmak için balçık hazırlayınız.
2.1. Balçık, kilin suyla karıştırılarak koyu kıvama dönüştürülmesidir.

3. Şekillendirilecek kilin içindeki havanın çıkması ve homojen hâle gelmesi için kili yoğurunuz.

**İşlem
Basamakları**

4. Kili kurumaması için plastik poşetin içerisinde muhafaza ediniz
5. Plakayı açacağınız zemine bir parça kumaş seriniz.
6. Hazır olan kili zemine bırakarak başlayınız.

7. Kile elinizle bastırınız ve kalınlığını azaltınız.
8. Eşit kalınlığa ulaşmaya yardımcı olmak için kilin kenarlarına tahta çrtaalar yerleştiriniz ve kili merdaneyle açınız.

İşlem Basamakları	<p>9. Merdaneyi farklı yönlerde yuvarlayarak plakayı açmaya devam ediniz.</p>
	<p>10. Hazırlanan plakanın yüzeyini sistre yardımıyla düzleştiriniz ve plaka içerisinde hava kalıp kalmadığını kontrol ediniz.</p>
	<p>11. Kutunun ölçülerine göre plakayı kesiniz.</p>

- 12.** Kesilen plaka parçalarını birbirine yapıştırmadan önce deforme olmaması için deri sertliğine gelene kadar bekletiniz.

- 13.** Deri sertliğine gelmiş plakaları birleştirmek için plaka birleşim yerlerine çentikler atınız.

- 13.1.** Plakaları birbirine yapıştırmak için balçık sürünüz.

**İşlem
Basamakları**

- 14.** Balçık sürdükten sonra balçıklı yerler birbirine değecek şekilde plakaları yapıştırınız.

**İşlem
Basamakları**

15. Birleştirilmiş dört köşeli formun tabanını oluşturmak için ölçülere göre plakayı kesiniz.

16. Tüm parçaları bir araya getiriniz.

**İşlem
Basamakları**

17. Birleştirilen köşeleri modelaj kalemle kaynaştırınız.

18. Birleşim yerlerini güçlendirmek için iç kısımlara ince sucuk parçaları ekleyiniz ve rötuşlayınız.

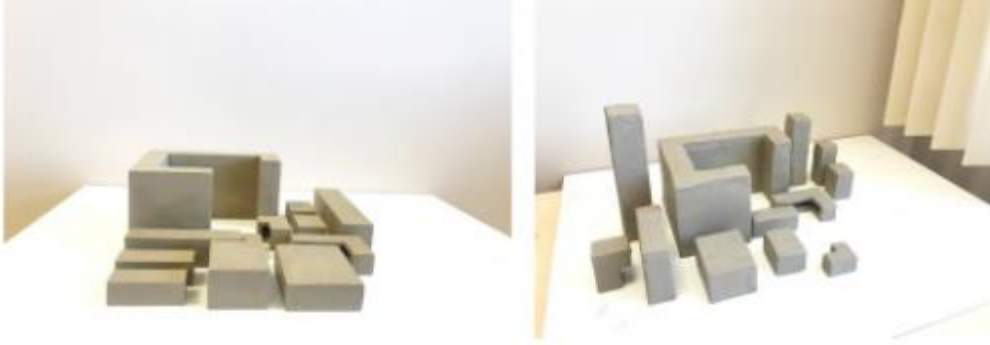

İşlem Basamakları	19. Şekillendirilmiş kutuyu nemli süngerle rötuşlayınız.
	
	20. Ağız kısmını düzeltip kontrollü bir şekilde kurumaya bırakınız.
	
	21. Tam kuruma gerçekleşikten sonra bisküvi pişirimini yapınız. 22. Bisküvi pişirimi yapılan formu sırlayınız. 23. İkinci pişirim olan sırlı pişirimi yapınız.
Ölçme ve Değerlendirme	Çalışmaya uygun hazırlanan ölçüğü kullanınız. Yapılan uygulamanın tüm aşamaları başarıyla yerine getirilerek proje/performans çalışmalarının tamamlanması ile amaca ulaşılmıştır.

Bu yöntem ile estetik ve sanatsal özgün formlar/tasarımlar yapmak mümkündür. İstenilen boyutlarda, görsel açıdan etkili, çeşitli düzenlemelere olanak sağlayan ve birçok sanatçının tercih ederek uyguladığı bir yöntemdir (Şekil 3, 4, 5).

Şekil 3: Plaka yöntemiyle yapılan uygulama. Tasarıma göre plakalar kesilerek birleştirilmiştir. Uygulama örneği (Ferit Cihat Sertkaya)

Şekil 4. Plaka yöntemiyle uygulanan formların rötuşlu ve rötuşsuz aşamaları
Uygulama örneği (Ferit Cihat Sertkaya)

Şekil 5. Farklı formlar, tasarıma göre birleştirilerek kompozisyon oluşturulmuştur. Yüzeje ajur (oyma), ekleme ve kazıma dekor teknikleri uygulanmıştır. Uygulama örneği (Ferit Cihat Sertkaya)

ÖZGÜN UYGULAMALAR

Sanatçılar tarafından plaka (levha) yöntemi kullanılarak yapılan özgün uygulamalar aşağıda yer almaktadır (Şekil 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18).

Şekil 6. Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (Ferit Cihat Sertkaya)
«Çatalhöyük Tapınağı I», 26x20x24 cm, raku pişirimi, 2019

Şekil 7. Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (Ferit Cihat Sertkaya)
"Çatal Höyük", 60x20x38 cm, elektrikli fırın pişirimi, 2015

Şekil 8. Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (Ferit Cihat Sertkaya)
"Hacılar Höyük'ün İzi", 29x29x19 cm, tuz pişirimi, 2020

Şekil 9. Plaka ve çimdikleme yöntemiyle yapılan uygulama (Ferit Cihat Sertkaya)
"Yükselen Anadolu Medeniyeti", 30x25x17 cm, raku pişirimi, 2018

Şekil 10. Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (Ferit Cihat Sertkaya)
"Uzay Şehir", 43x40x60 cm, elektrikli fırın pişirimi, 2015

Şekil 11. Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (URL 11)
Simcha Even-Chen, İsrail

Şekil 12. Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (URL 12)
Alberto Bustos, İspanya

Şekil 13. Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (URL 13)
Nikki Blair, Amerika

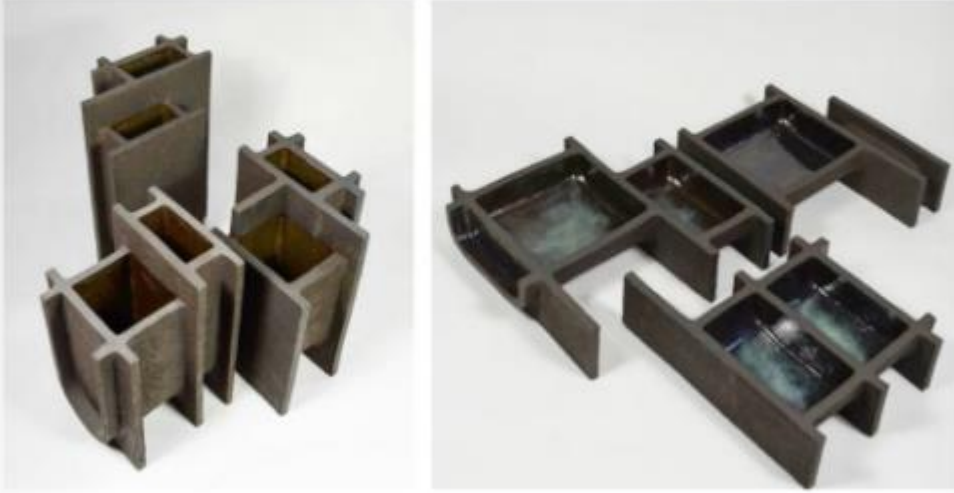
Şekil 14. Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (URL 14)
Miguel Molet, İspanya

Şekil 15. Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (Suçağlar, 2019: 137)
Hasan Numan Suçağlar, Konya

Şekil 16. Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (URL 15)
Rene Murray, New York

Şekil 17. Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (URL 16)
Denis Castaing, Fransa

Şekil 18 - 1. Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (URL 17)
Palma Babos, Macaristan

Şekil 18-2 . Plaka yöntemiyle yapılan uygulama (URL 17)
Palma Babos, Macaristan